

การพัฒนาอาชีพท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนวัตกรรมสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน
กรณีศึกษา บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร

Career Development in Cultural Tourism and Creative Innovation to Drive
Community Economy: A Case Study of Ban Sri Than, Sri Than Sub-district, Pa Tiu
District, Yasothon Province

อัศลิษฐ์ สมอดี

Akasit samodee

นักวิชาการอิสระ

Independent

*Corresponding Author Email: samodee789@hotmail.com

Received: 8 July 2026

Revised: 30 July 2026

Accepted: 10 September 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ ของคนในชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธรและ 2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เป็นการวิจัยแบบ เชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม อื่นๆ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน โดยใช้สูตร ทาโร ยามาเน่ ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ที่มาจากการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Sampling Random) แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้ จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบ โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าสถิติค่าเอฟ (F-test) ผลการวิจัยพบว่า จากการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม พบว่า มีข้อมูลบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ 1) บริบทด้านสังคมและประชากร 1.1 โครงสร้างชุมชน 1.2 ทูทางสังคมและวัฒนธรรม 1.3 โครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคม 1.4 บริบทด้านเศรษฐกิจ และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาอาชีพ พบว่า 2.1.การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีบรรจุภัณฑ์ทันสมัยและได้มาตรฐาน ($\bar{x}= 4.30$, S.D.= 0.58) อยู่ในระดับ มากที่สุด 2.2 การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าชุมชนผ่านระบบอีคอมเมิร์ซและโซเชียลมีเดีย ($\bar{x}= 4.28$, S.D.= 0.59) อยู่ใน ระดับมากที่สุด 2.3 การจัดอบรมยกระดับทักษะการเป็นเจ้าบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{x}= 4.25$, S.D.= 0.62) อยู่ใน ระดับมากที่สุด 2.4. การส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการรับรองและจัดจำหน่ายสินค้าของฝาก ($\bar{x}= 4.22$, S.D.= 0.60) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.5 การสร้างโมเดลการแบ่งปันรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่กองทุนพัฒนาอาชีพชุมชน ($\bar{x}= 4.20$, S.D.= 0.61) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.6 การส่งเสริมการสร้างอาชีพมัลติเทคนิกน้อยและนักบอกเล่าเรื่องราว (Storyteller) ในชุมชน ($\bar{x}= 4.18$, S.D.= 0.65) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.7 การจัดทำเวิร์กช็อปต่อยอดงานหัตถกรรมสู่ของที่ระลึกชิ้นเล็กที่พกพาง่าย ($\bar{x}= 4.15$, S.D.= 0.64) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.8 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะการทำอาหารพื้นบ้านสูตรต้นตำรับเพื่อจำหน่าย ($\bar{x}= 4.12$, S.D.= 0.68) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.9 การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำบัญชีและการบริหารจัดการรายได้กลุ่มอาชีพ ($\bar{x}= 4.10$, S.D.= 0.67) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.10 การพัฒนาอาชีพบริการรถรับ-ส่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น รถซาเล้งนำเที่ยว หรือรถท้องถิ่น ($\bar{x}= 4.05$, S.D.= 0.71) อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: เศรษฐกิจ, แนวทาง, วัฒนธรรม

Abstract

This research consists purposes were 1. investigate the social and economic context of residents in Ban Sri Than Community, Sri Than Subdistrict, Pa Tio District, Yasothon Province, and 2. identify career development approaches that align with market demands. This research employed a quantitative research design. The research instrument was a structured questionnaire. The sample consisted of 150 respondents, determined using Yamane's formula at a 0.05 level of sampling error and selected through accidental sampling. The collected data were analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, and standard deviation. Inferential statistics were also employed, namely the independent samples t-test and one-way analysis of variance (F-test/ANOVA). The findings revealed that the questionnaire data reflected the following: 1. Social and Economic Context 1.1 Community structure 1.2 Social and cultural capital 1.3 Infrastructure and social services 1.4 Economic context 2. Career Development Approaches The respondents rated the proposed career development approaches as follows: 2.1 Developing value-added local wisdom products with modern and standardized packaging ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.58) – Highest level 2.2 Expanding marketing channels for community products through e-commerce platforms and social media ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.59) – Highest level 2.3 Organizing training programs to enhance local residents' hospitality skills for creative tourism ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.62) – Highest level 2.4 Promoting the establishment of community enterprises for product certification and souvenir distribution ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.60) – Highest level 2.5 Developing a tourism revenue-sharing model to support the community career development fund ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.61) – High level 2.6 Promoting careers as junior local guides and community storytellers ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.65) – High level 2.7 Organizing workshops to develop local handicrafts into compact and portable souvenirs ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.64) – High level 2.8 Developing training courses on traditional local cuisine for commercial production ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.68) – High level 2.9 Providing knowledge transfer on accounting and income management for community occupational groups ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.67) – High level 2.10 Developing community-based transportation services for tourists, such as local tricycles or community vehicles ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.71) – High level

Keywords: Economy, Development Approaches, Culture

บทนำ

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมาส่วนใหญ่ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่มุ่งเน้นระบบทุนนิยมและการเติบโตทางเศรษฐกิจผ่านโครงสร้างพื้นฐาน (สุวรรณ เทียบสี และคณะ. 2565) แนวทางการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำและช่องว่างทางสังคมในการเข้าถึงทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียม ระหว่างเขตเมืองและเขตชนบท จนทำให้

โครงสร้างสังคมมีลักษณะเป็น "สังคมไทยเป็นสังคมรวมกระดูกจนกระจาย (สุวรรณ เทียบสี, 2562) เพื่อตอบสนองต่อปัญหาความเหลื่อมล้ำทางรายได้และความเป็นอยู่นี้ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 จนถึงฉบับที่ 12 จึงได้ปรับเปลี่ยนทิศทางโดยมุ่งเน้นให้ "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" และน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทาง (สุวรรณ เทียบสี, จารึก แก้วมณี และไมตรี อินทรีย์, 2564) การเปลี่ยนกระบวนทัศน์นี้ให้ความสำคัญสูงสุดกับการดัดศักยภาพของชุมชนและทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้เพื่อสร้างรากฐานที่มั่นคงแข็งแรงจากภายใน ซึ่งช่วยส่งเสริมให้คนในชุมชนพึ่งตนเองได้และมีความสุขท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของโลก (นันทินิษฐ์ สมคิด และ พระสุธีรัตนบัณฑิต, 2562)

ภายใต้แนวทางของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน "กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต" ซึ่งริเริ่มและสนับสนุนโดยกรมการพัฒนาชุมชนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 ได้กลายเป็นองค์กรชุมชนที่สำคัญในการระดมทุนและแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับเศรษฐกิจฐานราก (จารึก แก้วมณี และ ไมตรี อินทรีย์, 2564) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตไม่ได้ทำหน้าที่เพียงแค่เป็นแหล่งระดมเงินออมในชุมชนเท่านั้น แต่ใช้เงินเป็นเครื่องมือหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจ และความไว้วางใจกัน เพื่อให้คนในชุมชนเอื้ออาทร ช่วยเหลือพึ่งพากัน และเกิดกระบวนการเรียนรู้ตามวิถีประชาธิปไตย (จารึก แก้วมณี และไมตรี อินทรีย์, 2564) ตัวอย่างความสำเร็จเชิงประจักษ์คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปรัง จังหวัดสงขลา ที่เติบโตจากกลุ่มผู้ร่วมก่อตั้งเพียง 53 คน จนกลายเป็นสถาบันการเงินชุมชนขนาดใหญ่ที่มีสินทรัพย์หลักสิบล้านบาท ซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนเกื้อหนุนสำคัญให้แก่กลุ่มอาชีพต่างๆ และขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจชุมชนให้สามารถเติบโตได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน (จารึก แก้วมณี และ ไมตรี อินทรีย์, 2564)

โครงการพัฒนาชุมชนและจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นที่ผ่านมา ชี้ให้เห็นว่าแผนงานที่ถูกกำหนดโดยหน่วยงานภาครัฐมักเน้นเพียงโครงสร้างพื้นฐานเพื่อจัดสรรงบประมาณ ทำให้เกิดความซ้ำซากและไม่สอดคล้องกับศักยภาพรวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แท้จริงของคนในชุมชน (ศิริพร เลิศยิ่งยศ, 2556) ดังนั้น การแก้ปัญหาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนจึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการพัฒนาผ่าน "การมีส่วนร่วมของประชาชน" ตามขั้นตอนที่ครอบคลุมคือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมทุกขั้นตอน (ศิริพร เลิศยิ่งยศ, 2556) กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีลักษณะสำคัญ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไข ด้านการปฏิบัติงานตามแผนงาน และด้านการประเมินผลสำเร็จของโครงการ (ไพฑูรย์ มาเมือง และคณะ, 2563) กระบวนการเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนเกิดจิตสำนึกความตื่นรู้ ตระหนักถึงศักยภาพและทุนที่มีอยู่ ตลอดจนสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของร่วมกันที่จะขับเคลื่อนชุมชนให้เข้มแข็งอย่างแท้จริง (ไพฑูรย์ มาเมือง และศิริพร เลิศยิ่งยศ, 2556)

ชุมชนจำเป็นต้องตื่นรู้และสร้างความเข้มแข็งทางสติปัญญาผ่านการบูรณาการความรู้ (สุวรรณ เทียบสี, 2555) การยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนบนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงจำต้องนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาช่วยเพิ่มมูลค่าทางการผลิตและการตลาด (นันทินิษฐ์ สมคิด และ พระสุธีรัตนบัณฑิต, 2562; วิจิต ชัยยานะ และคณะ, 2569) การสร้างระบบเครือข่ายเชื่อมโยงความร่วมมือแบบพหุภาคี ทั้งจากกลุ่มประชาชน คณะสงฆ์ ภาครัฐ และภาคเอกชน ถือเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จในการลดความเหลื่อมล้ำ ขยายโอกาส และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนได้อย่างยั่งยืน (นันทินิษฐ์ สมคิด และ พระสุธีรัตนบัณฑิต, 2562; วิจิต ชัยยานะ และคณะ, 2569) การศึกษาเพื่อถอดบทเรียนและพัฒนารูปแบบความเข้มแข็งของกลุ่มชุมชนฐานราก เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาปรัง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางแนวทางการบริหารจัดการและกำหนดมาตรการเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นอื่นๆ สามารถพัฒนาตนเองได้อย่างมั่นคง สมดุล และมีความสุข (จารึก แก้วมณี และ ไมตรี อินทรีย์, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการศึกษา "การพัฒนาอาชีพท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนวัตกรรมการสร้างสรรค์เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา บ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร" โดยมุ่งหวังให้ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางในการยกระดับผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาหมอนขัดและงานหัตถกรรมท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมและการตลาดดิจิทัล ตลอดจนเสริมสร้างศักยภาพของคนในชุมชนสู่การเป็นเจ้าบ้านและการให้บริการท่องเที่ยวอย่างมีมาตรฐาน เพื่อสร้างกลไกการกระจายรายได้ผ่านกองทุนพัฒนาอาชีพอันจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่เข้มแข็ง มั่งคั่ง และพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร
2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร

การบทวนวรรณกรรม

จากการทบทวนวรรณกรรมผู้วิจัย พบว่า ชุมชนเข้มแข็ง (Strong Community) หมายถึง ชุมชนที่มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพิงความช่วยเหลือจากภายนอกตลอดไป (ไพฑูรย์ มาเมือง และคณะ, 2563) ลักษณะสำคัญของชุมชนเข้มแข็งคือ สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง ร่วมมือกันแก้อุปสรรคปัญหา และร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งดีงามในด้านเศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และสุขภาพอย่างต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิต (ประเวศ วะสี, 2540 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ มาเมือง และคณะ, 2563) การขับเคลื่อนเพื่อสร้างความเข้มแข็งนี้จำเป็นต้องอาศัยการจัดระบบความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยกันผ่านระบบ "ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม" ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น เครือข่ายทางสังคม ความไว้วางใจ บรรทัดฐานประเพณี และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะ (พัชริ ตันติวิภาวิน, 2555; ไพฑูรย์ มาเมือง และคณะ, 2563) ทุนเหล่านี้ทำหน้าที่เป็นกฎเกณฑ์และกติกาในการจัดระเบียบสังคมและกำหนดความสัมพันธ์ เพื่อให้คนในชุมชนสามารถรวมพลังกันขับเคลื่อนและต่อรองอัตลักษณ์ของตนเอง ตลอดจนยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่จากรากเหง้าภายในได้อย่างมีศักดิ์ศรี (พัชริ ตันติวิภาวิน, 2555)

การพัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนอย่างแท้จริงนั้น จำเป็นต้องใช้กระบวนการ "การมีส่วนร่วมของประชาชน" เป็นแกนหลักในการดำเนินงาน (ไพฑูรย์ มาเมือง และคณะ, 2563) ซึ่งสามารถอธิบายลักษณะการมีส่วนร่วมตามแนวคิดเชิงวิชาการได้เป็น 4 ด้านหลัก คือ การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางแก้ไข การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงาน และการมีส่วนร่วมในการประเมินผลสำเร็จของโครงการ (อศิน รพีพัฒน์, 2527 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ มาเมือง และคณะ, 2563) นอกจากนี้ กระบวนการมีส่วนร่วมแบบครบวงจรยังครอบคลุมขั้นตอนการร่วมตัดสินใจเพื่อกำหนดความต้องการ ร่วมดำเนินการเพื่อสนับสนุนทรัพยากรและการประสานงาน ร่วมรับผลประโยชน์เชิงปริมาณและคุณภาพอย่างเป็นธรรม และร่วมประเมินผลเพื่อสะท้อนความคาดหวังของชุมชน (Cohen and Uphoff, 1980 อ้างถึงใน ไพฑูรย์ มาเมือง และคณะ, 2563) ปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงขึ้นอยู่กับโอกาส ความพร้อม ศักยภาพ และความเต็มใจของประชาชนในการเข้ามาเรียนรู้และร่วมเป็นเจ้าของแผนการพัฒนา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบ เชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

1.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร จำนวน 240 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ซึ่งตัวอย่างได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ที่มาจากการคำนวณ หาร้อยละ มาเน่ จำนวน 150 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ ประกอบด้วย

2.1 แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ตอนที่ 1 สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบสำรวจ ตอนที่ 2 แบบสอบถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ และตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของเนื้อหาโดยหาค่าความสอดคล้องของวัตถุประสงค์กับข้อคำถาม (Index of Item-Objective Congruence: IOC) (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2543, น.249) พบว่ามีค่า IOC ระหว่าง 0.80-1.00 และ 3) การทดลองใช้เครื่องมือกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด ซึ่งผลการประเมินมีอำนาจจำแนกระหว่าง 0.25-0.75 และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีของ Cronbach (1951, p.274; อ่างในบุญชม ศรีสะอาด, 2558) ซึ่งผลการประเมินค่าความเชื่อมั่นมีค่าความเชื่อมั่น 0.95

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการแจกแบบสอบถามมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมทางสถิติทางการวิจัยเพื่อหาค่าความแปรปรวนหรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวหรือการทดสอบค่า (F-test)

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการเปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าที (t- test) และการทดสอบ ค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร

ผลการวิจัยพบว่า

1) บริบทด้านสังคมและประชากร

1.1 โครงสร้างชุมชน บ้านศรีฐาน อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีการปกครองแบ่งออกเป็นหลายหมู่บ้านย่อยเพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบด้วยกลุ่มวัยแรงงานและผู้สูงอายุ โดยมีอัตราส่วนประชากรหญิงและชายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน สภาพโครงสร้างครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายตามวิถีชนบทอีสาน สมาชิกในครัวเรือนมีความผูกพันและพึ่งพาอาศัยกันอย่างใกล้ชิด มีการจัดตั้งกลุ่มสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มโฮมสเตย์ และกลุ่มอาชีพแปรรูปหัตถกรรม ซึ่งทำให้เกิดโครงสร้างสังคมที่เข้มแข็ง การตัดสินใจในเรื่องสำคัญของชุมชนมักผ่านกระบวนการประชาคมและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และปราชญ์ชาวบ้าน

1.2 ทูทางสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนบ้านศรีฐานโดดเด่นด้วยการเป็นแหล่งสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น "หัตถกรรมหมอนหวานผ้าซิด" ที่สืบทอดมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน เริ่มต้นจากการทำขึ้นเพื่อใช้ในครัวเรือน ถวายพระสงฆ์ในงานบุญประเพณี และการแลกเปลี่ยนสิ่งของ จนกระทั่งกลายมาเป็นอัตลักษณ์ประจำชุมชน สังคมศรีฐานยึดมั่นในฮีตสิบสองครองสิบสี่ ชนธรรมนิยมประเพณีทางศาสนาพุทธ และการละเล่นพื้นบ้าน นอกจากนี้ ชุมชนยังมีทุนทางสังคมที่สำคัญคือ "คน" ทั้งปราชญ์ชาวบ้านผู้เชี่ยวชาญด้านลวดลายผ้าซิด กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ หรือเยาวชนนักบอกเล่าเรื่องราว (Storyteller) จากโรงเรียนในท้องถิ่นที่ทำหน้าที่นำเที่ยวและถ่ายทอดประวัติศาสตร์ชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมีความเป็นกัลยาณมิตร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองสูง

1.3 โครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคม บ้านศรีฐานมีระบบสาธารณูปโภคและบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุม ทั้งระบบไฟฟ้า ประปาหมู่บ้าน และเส้นทางคมนาคมทางบกที่เชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอได้อย่างสะดวก ด้านสาธารณสุขมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ศรีฐาน ให้บริการดูแลสุขภาพอนามัยพื้นฐานแก่ประชาชน ด้านการศึกษามีสถานศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านศรีฐาน และโรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งมีวัดและสำนักสงฆ์หลายแห่งในพื้นที่ ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและจัดกิจกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ยังมีการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น โฮมสเตย์ชุมชน ศูนย์เรียนรู้หัตถกรรม และป้ายให้ข้อมูลการท่องเที่ยว

1.4 บริบทด้านเศรษฐกิจ ฐานเศรษฐกิจหลักของบ้านศรีฐานมีโครงสร้างแบบ "เกษตรกรรมควบคู่หัตถกรรมท่องเที่ยว" โดยการทำนาข้าวเป็นอาชีพหลักตามฤดูกาล ขณะที่การทำหมอนซิดเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สำคัญ ทั้งในรูปแบบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา และอาชีพหลักของหลายครัวเรือน ชุมชนบ้านศรีฐานได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งผลิตหมอนหวานผ้าซิดที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย และเป็นหมู่บ้านนวัตกรรม OTOP Tourism Village มีการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เช่น การทำหมอนซิดยางพารา การปรับดีไซน์บรรจุภัณฑ์ และการแปรรูปผ้าซิดเป็นของที่ระลึกประเภทต่าง ๆ ระบบเศรษฐกิจชุมชนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเปิดให้บริการโฮมสเตย์ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มร้านค้า ชุมชนรถรับ-ส่ง ร้านอาหาร และกลุ่มอาชีพบริการในท้องถิ่น ช่วยสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า 2.1.การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีบรรจุภัณฑ์ทันสมัยและได้มาตรฐาน ($\bar{x} = 4.30$, S.D.= 0.58) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.2 การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าชุมชนผ่านระบบอีคอมเมิร์ซและโซเชียลมีเดีย ($\bar{x} = 4.28$, S.D.= 0.59) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.3 การจัดอบรมยกระดับทักษะการเป็นเจ้าบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.25$, S.D.= 0.62) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.4. การส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการรับรองและจัดจำหน่ายสินค้าของฝาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D.= 0.60) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.5 การสร้างโมเดลการแบ่งปันรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่กองทุนพัฒนาอาชีพชุมชน($\bar{x} = 4.20$, S.D.= 0.61) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.6 การส่งเสริมการสร้างอาชีพมัคคุเทศก์น้อยและนักบอกเล่าเรื่องราว (Storyteller) ในชุมชน ($\bar{x} = 4.18$, S.D.= 0.65) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.7 การจัดทำเวิร์กช็อปต่อยอดงานหัตถกรรมสู่ของที่ระลึกชิ้นเล็กที่พกพาง่าย ($\bar{x} = 4.15$, S.D.= 0.64) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.8 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะการทำอาหารพื้นบ้านสูตรต้นตำรับเพื่อจำหน่าย($\bar{x} = 4.12$, S.D.= 0.68) อยู่ในระดับมากที่สุด 2.9 การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำบัญชีและการบริหาร

จัดการรายได้กลุ่มอาชีพ ($\bar{x}$ = 4.10, S.D. = 0.67) อยู่ในระดับมาก 2.10 การพัฒนาอาชีพบริการรถรับ-ส่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น รถซาเล้งนำเที่ยว หรือรถท่องเที่ยว ($\bar{x}$ = 4.05, S.D. = 0.71) อยู่ในระดับมาก เป็นต้น

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร พบว่า ผู้วิจัยสามารถจำแนกข้อมูลบริบทด้านสังคม เศรษฐกิจ ได้ดังนี้

1.1 โครงสร้างชุมชน บ้านศรีฐาน อำเภอป่าติ้ว จังหวัดยโสธร เป็นชุมชนขนาดใหญ่ที่มีการปกครองแบ่งออกเป็นหลายหมู่บ้านย่อยเพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบด้วยกลุ่มวัยแรงงานและผู้สูงอายุ โดยมีอัตราส่วนประชากรหญิงและชายในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน สภาพโครงสร้างครอบครัวมีลักษณะเป็นครอบครัวขยายตามวิถีชนบทอีสาน สมาชิกในครัวเรือนมีความผูกพันและพึ่งพาอาศัยกันอย่างใกล้ชิด มีการจัดตั้งกลุ่มสังคมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสตรี กลุ่มโฮมสเตย์ และกลุ่มอาชีพแปรรูปหัตถกรรม ซึ่งทำให้เกิดโครงสร้างสังคมที่เข้มแข็ง การตัดสินใจในเรื่องสำคัญของชุมชนมักผ่านกระบวนการประชุมและการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถื่น และปราชญ์ชาวบ้าน

1.2 ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม ชุมชนบ้านศรีฐานโดดเด่นด้วยการเป็นแหล่งสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น "หัตถกรรมหมอนขวานผ้าซิด" ที่สืบทอดมาอย่างยาวนานหลายชั่วอายุคน เริ่มต้นจากการทำขึ้นเพื่อใช้ในครัวเรือน ถวายพระสงฆ์ในงานบุญประเพณี และการแลกเปลี่ยนสิ่งของ จนกระทั่งกลายมาเป็นอัตลักษณ์ประจำชุมชน สังคมศรีฐานยึดมั่นในฮีตสิบสองครองสิบสี่ ขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนาพุทธ และการละเล่นพื้นบ้าน นอกจากนี้ ชุมชนยังมีทุนทางสังคมที่สำคัญคือ "คน" ทั้งปราชญ์ชาวบ้านผู้เชี่ยวชาญด้านลวดลายผ้าซิด กลุ่มยุวมัคคุเทศก์ หรือเยาวชนนักบอกเล่าเรื่องราว (Storyteller) จากโรงเรียนในท้องถิ่นที่ทำหน้าที่นำเที่ยวและถ่ายทอดประวัติศาสตร์ชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมีความเป็นกัลยาณมิตร เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองสูง

1.3 โครงสร้างพื้นฐานและบริการสังคม บ้านศรีฐานมีระบบสาธารณูปโภคและบริการสังคมขั้นพื้นฐานที่ครอบคลุม ทั้งระบบไฟฟ้า ประปาหมู่บ้าน และเส้นทางคมนาคมทางบกที่เชื่อมโยงระหว่างหมู่บ้าน ตำบล และอำเภอได้อย่างสะดวก ด้านสาธารณสุขมีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ศรีฐาน ให้บริการดูแลสุขภาพอนามัยพื้นฐานแก่ประชาชน ด้านการศึกษามีสถานศึกษาในพื้นที่ ได้แก่ โรงเรียนชุมชนบ้านศรีฐาน และโรงเรียนศรีฐานกระจายศึกษา ซึ่งทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน พร้อมทั้งมีวัดและสำนักสงฆ์หลายแห่งในพื้นที่ ที่ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมจิตใจและจัดกิจกรรมทางศาสนา นอกจากนี้ยังมีการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อความสะอาดเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น โฮมสเตย์ชุมชน ศูนย์เรียนรู้หัตถกรรม และป้ายให้ข้อมูลการท่องเที่ยว

1.4 บริบทด้านเศรษฐกิจ ฐานเศรษฐกิจหลักของบ้านศรีฐานมีโครงสร้างแบบ "เกษตรกรรมควบคู่หัตถกรรมท่องเที่ยว" โดยการทำนาข้าวเป็นอาชีพหลักตามฤดูกาล ขณะที่การทำหมอนซิดเป็นอาชีพที่สร้างรายได้สำคัญ ทั้งในรูปแบบอาชีพเสริมหลังฤดูทำนา และอาชีพหลักของหลายครัวเรือน ชุมชนบ้านศรีฐานได้รับการยอมรับว่าเป็นแหล่งผลิตหมอนขวานผ้าซิดที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย และเป็นหมู่บ้านนวัตกรรม OTOP Tourism Village มีการพัฒนาต่อยอดนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ เช่น การทำหมอนซิดลายพารา การปรับดีไซน์บรรจุภัณฑ์ และการแปรรูปผ้าซิดเป็นของที่ระลึกประเภทต่าง ๆ ระบบเศรษฐกิจชุมชนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการเปิดให้บริการโฮมสเตย์ ทำให้เกิดการกระจายรายได้ไปยังกลุ่มร้านค้า ชุมชนรถรับ-ส่ง ร้านอาหาร

และกลุ่มอาชีพบริการในท้องถิ่น ช่วยสร้างความเข้มแข็งและเพิ่มความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจของชุมชนอย่างยั่งยืน

2. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ของชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอป่าต้ว จังหวัดยโสธร พบว่า จากการเก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยสามารถจำแนกแนวทางการความต้องการของผู้สูงอายุ ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การประเมินแนวทางการพัฒนาอาชีพ

ข้อ	รายการประเมินแนวทางการพัฒนาอาชีพ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับแนวทาง
1	การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีบรรจุภัณฑ์ทันสมัย และได้มาตรฐาน	4.30	0.58	มากที่สุด
2	การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าชุมชนผ่านระบบอีคอมเมิร์ซและโซเชียลมีเดีย	4.28	0.59	มากที่สุด
3	การจัดอบรมยกระดับทักษะการเป็นเจ้าบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	4.25	0.62	มากที่สุด
4	การส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการรับรองและจัดจำหน่ายสินค้าของฝาก	4.22	0.60	มากที่สุด
5	การสร้างโมเดลการแบ่งปันรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่กองทุนพัฒนาอาชีพชุมชน	4.20	0.61	มากที่สุด
6	การส่งเสริมการสร้างอาชีพภาคเกษตรกรรมน้อยและนักบอกเล่าเรื่องราว (Storyteller) ในชุมชน	4.18	0.65	มาก
7	การจัดทำเวิร์กช็อปต่อยอดงานหัตถกรรมสู่ของที่ระลึกชิ้นเล็กที่พกพาง่าย	4.15	0.64	มาก

ตารางที่ 1 การประเมินแนวทางการพัฒนาอาชีพ (ต่อ)

ข้อ	รายการประเมินแนวทางการพัฒนาอาชีพ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับแนวทาง
8	การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะการทำอาหารพื้นบ้านสูตรต้นตำรับเพื่อจำหน่าย	4.12	0.68	มาก
9	การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำบัญชีและการบริหารจัดการรายได้กลุ่มอาชีพ	4.10	0.67	มาก
10	การพัฒนาอาชีพบริการรถรับ-ส่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น รถซาเล้งนำเที่ยวหรือรถท้องถิ่น	4.05	0.71	มาก
	ภาพรวมด้านการพัฒนาอาชีพ	4.19	0.64	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาอาชีพในชุมชนเรียงลำดับความต้องการดังต่อไปนี้ 1.การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีบรรจุภัณฑ์ทันสมัยและได้มาตรฐาน ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 0.58) 2.การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าชุมชนผ่านระบบอีคอมเมิร์ซและโซเชียลมีเดีย ($\bar{x} = 4.28$, S.D. = 0.59) 3.การจัดอบรมยกระดับทักษะการเป็นเจ้าบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.62) 4.การส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการรับรองและจัดจำหน่ายสินค้าของฝาก ($\bar{x} = 4.22$, S.D. = 0.60) 5.การสร้างโมเดลการแบ่งปันรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่กองทุนพัฒนาอาชีพชุมชน ($\bar{x} = 4.20$, S.D. = 0.61) 6.การส่งเสริมการสร้างอาชีพภาคีเครือข่ายและนักบอกเล่าเรื่องราว (Storyteller) ในชุมชน ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.65) 7.การจัดทำเวิร์กช็อปถอดงานหัตถกรรมสู่ของที่ระลึกชิ้นเล็กที่พกพาง่าย ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.64) 8.การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมทักษะการทำอาหารพื้นบ้านสูตรต้นตำรับเพื่อจำหน่าย ($\bar{x} = 4.12$, S.D. = 0.68) 9.การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำบัญชีและการบริหารจัดการรายได้กลุ่มอาชีพ ($\bar{x} = 4.10$, S.D. = 0.67) 10.การพัฒนาอาชีพบริการรถรับ-ส่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น รถซาเล้งนำเที่ยว หรือรถท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.71)

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากการศึกษาวิจัยพบว่า ภาพรวมของแนวทางการพัฒนาอาชีพชุมชนได้รับความเห็นชอบในระดับมาก โดยประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญและมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดอันดับต้น ๆ คือ การพัฒนาการแปรรูปผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีบรรจุภัณฑ์ทันสมัยและได้มาตรฐาน สอดคล้องกับ การสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าชุมชนผ่านระบบอีคอมเมิร์ซและโซเชียลมีเดีย สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนมีความตระหนักและต้องการยกระดับผลิตภัณฑ์ดั้งเดิม ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในพื้นที่ ให้ตอบโจทย์พฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ที่เน้นรูปลักษณ์และความน่าเชื่อถือ ควบคู่ไปกับการขยายตลาดสู่แพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อขยายข้อจำกัดด้านพื้นที่ในการจำหน่ายสินค้า

ในส่วนของการสร้างความพร้อมของคนในชุมชนและการบริหารจัดการ กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกันในเรื่อง การจัดอบรมยกระดับทักษะการเป็นเจ้าของบ้านเพื่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และ การส่งเสริมการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านการรับรองและจัดจำหน่ายสินค้าของฝาก แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาอาชีพที่จะประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน นั้น ต้องเริ่มต้นจากการพัฒนาทักษะและทัศนคติของคนในชุมชนให้มีความพร้อมในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ตลอดจนการสร้าง ความเข้มแข็งผ่านการรวมกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองและการบริหารจัดการที่เป็นระบบ นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าแนวทางการต่อยอดและสร้างมูลค่าเพิ่มในด้านอื่น ๆ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ไม่ว่าจะเป็น การสร้างโมเดลการแบ่งปันรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าสู่กองทุนพัฒนาอาชีพชุมชน การส่งเสริมอาชีพมัคคุเทศก์น้อยและนัก บอกเล่าเรื่องราว (Storyteller) การจัดทำเวิร์กช็อปงานหัตถกรรมสู่ของที่ระลึกชิ้นเล็ก และ การพัฒนาหลักสูตรทำอาหารพื้นบ้าน สูตรต้นตำรับ ซึ่งเป็นการดึงเสน่ห์และอัตลักษณ์เฉพาะถิ่นมาถ่ายทอดเป็นกิจกรรมเชิงประสบการณ์ ทำให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วม ส่งผลให้เกิดการกระจายรายได้ไปสู่คนหลากหลายกลุ่มในชุมชนอย่างทั่วถึง

ด้านการบริหารจัดการพื้นฐานอย่าง การถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการทำบัญชีและการจัดการรายได้กลุ่มอาชีพ และ การพัฒนาอาชีพบริการรับ-ส่งท่องเที่ยวชุมชน แม้จะมีลำดับรองลงมาแต่ยังคงอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนสำคัญที่จะช่วย เสริมสร้างความมั่นคงทางการเงินและความสะดวกสบายในการเดินทางท่องเที่ยว หากชุมชนได้รับการส่งเสริมพัฒนาในทุกมิติอย่าง บูรณาการ ย่อมส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากเกิดความเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาผู้วิจัยพบองค์ความรู้ ดังนี้

1. โมเดลการขับเคลื่อนอาชีพแบบ "ปรับลดดั้งเดิม เสริมตลาดดิจิทัล" (Traditional-to-Digital Value Chain) องค์ความรู้ใหม่พบว่า การยกระดับผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาชุมชนให้สำเร็จ ไม่ใช่เพียงการอนุรักษ์รูปแบบเดิมไว้ แต่คือการสร้างสมดุลระหว่าง "คุณค่าดั้งเดิม" กับ "รูปลักษณ์สากล" โดยเปลี่ยนผ่านผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นด้วยการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ได้มาตรฐาน ทันสมัย และ สอดรับกับพฤติกรรมผู้บริโภคยุคใหม่ ร่วมกับการขยายช่องทางจำหน่ายผ่านระบบอีคอมเมิร์ซและโซเชียลมีเดีย ซึ่งช่วยข้ามขีดจำกัดด้านพื้นที่ เพิ่มโอกาสสร้างรายได้อย่างต่อเนื่องแม้นอกฤดูกาลท่องเที่ยว

2. การสร้างมูลค่าเพิ่มผ่าน "เศรษฐกิจประสบการณ์" (Experience-Based Cultural Economy) ข้อค้นพบชี้ให้เห็นว่า นักท่องเที่ยวไม่ได้ต้องการเพียงการซื้อสินค้าของฝาก แต่ต้องการมีส่วนร่วมในวิถีชีวิต ชุมชนจึงเกิดองค์ความรู้ในการแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้กลายเป็น "กิจกรรมเชิงประสบการณ์" เช่น การจัดทำเวิร์กช็อปงานหัตถกรรมชิ้นเล็กที่พกพาได้ การถ่ายทอดสูตรอาหารพื้นบ้านต้นตำรับ และการส่งเสริมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น/Storyteller ในการเล่าเรื่องราว ซึ่งเปลี่ยนจากการขาย "ตัวสินค้า" มาเป็นการขาย "คุณค่าของประสบการณ์" ที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้สูงกว่า

3. กลไกความยั่งยืนด้วย "กองทุนพัฒนาอาชีพและการรวมกลุ่มสวัสดิการชุมชน" (Community-Led Sustainability Model) องค์ความรู้สำคัญด้านการบริหารจัดการ พบว่า ความยั่งยืนของเศรษฐกิจชุมชนไม่ได้เกิดจากรายได้ของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่เกิดจากการสร้าง "โมเดลแบ่งปันรายได้เข้าสู่กองทุนพัฒนาอาชีพชุมชน" ควบคู่กับการรวมกลุ่มวิสาหกิจและการเติมทักษะการทำบัญชีกลุ่ม ซึ่งเปลี่ยนโครงสร้างจากการดำเนินงานแบบต่างคนต่างทำ มาเป็นการบริหารจัดการผลประโยชน์ร่วมกัน ช่วยกระจายรายได้สู่คนทุกกลุ่มอย่างเป็นธรรม และสร้างระบบภูมิคุ้มกันทางการเงินให้ชุมชนพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาด หน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ควรเข้ามาสนับสนุนองค์ความรู้ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการยกระดับสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านศรีฐานให้ได้มาตรฐานสากล ควบคู่ไปกับการจัดอบรมพัฒนาทักษะการตลาดดิจิทัลและการจำหน่ายสินค้าผ่านแพลตฟอร์มโซเชียลมีเดีย เพื่อช่วยกระจายสินค้าชุมชนออกสู่ตลาดภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ด้านการบริหารจัดการและการบริการท่องเที่ยว: ชุมชนบ้านศรีฐานควรบูรณาการความร่วมมือจัดทำหลักสูตรยกระดับทักษะการเป็นเจ้าบ้านที่ดี การสร้างมัลติมีเดียท้องถิ่น และนักบอกเล่าเรื่องราว (Storyteller) พร้อมทั้งจัดทำข้อตกลงร่วมกันในการจัดตั้ง “กองทุนพัฒนาอาชีพชุมชน” ที่มีระบบการบริหารจัดการรายได้ที่โปร่งใส เพื่อนำรายได้จากการท่องเที่ยวมาหมุนเวียนพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงลึกเกี่ยวกับแนวทางการสร้างแบรนด์อัตลักษณ์ชุมชน (Community Identity Branding) หรือการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและผลกระทบทางสังคม (Social Impact Assessment: SIA) ที่เกิดจากการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพที่สะท้อนการเติบโตของเศรษฐกิจฐานรากอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น

2.2 ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังกลุ่มนักท่องเที่ยว (Demand Side) ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ เพื่อศึกษารูปแบบพฤติกรรมและความต้องการในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หรือขยายพื้นที่การศึกษาเปรียบเทียบกับชุมชนท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดยโสธร เพื่อนำผลลัพธ์มาเปรียบเทียบและพัฒนามอดูล (Module) ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่ใช้ได้จริงในระดับภูมิภาค

เอกสารอ้างอิง

- จารึก แก้วมณี, และ ไมตรี อินทรีย์. (2564). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กรณีศึกษา บ้านนาปรัง ตำบลคลองขวาง อำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา. *วารสาร มจร การพัฒนาสังคม*, 6(1), 80-89.
- นันทินันท์ สมคิด, และ พระสุริยรัตน์บัณฑิต. (2562). แนวทางการพัฒนาชุมชนสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี*, 6(ฉบับพิเศษ), 319-333.
- พัชรีย์ ตันติวิภาวิน. (2555). การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนกับการเสริมพลังผู้สูงอายุไทยให้เป็นพลังทางเศรษฐกิจและสังคม. *วารสารร่วมพฤษภา มหาวิทยาลัยเกริก*, 30(3), 53-70.
- พระครูวิบูลเจติยานุรักษ์ (ประไพ ปุณฺณโกโม). (2565). กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชนเข้มแข็งวิถีพุทธของตำบลบางปลาหม้อ อำเภอบางปลาหม้อ จังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น*, 8(6), 297-309.
- ไพฑูรย์ มาเมือง, สุนทร ธนศิลป์พิชิต, และ คงฤทธิ์ แข็งแรง. (2563). การสร้างความเข้มแข็งชุมชนกับการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน. *วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 4(4), 272-279.
- วิจิต ชัยยาจนะ, นพวรรณ ไชยชนะ, พระครูสิริปริยัตโยดม (เมธี ไวยวัฒน์), พระใบฎีกาสมคิด นาถสีโล, และ พระครูวิจิตรวัชชัย (ขวัญชัย วรปุณฺโญ). (2569). การพัฒนาเครือข่ายชุมชนนวัตกรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่บนฐานความหลากหลายทางชีวภาพและภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพิจิตร. *วารสารสหศาสตร์การพัฒนารัฐ*, 4(1), 592-603.
- ศิริพร เลิศยิ่งยศ. (2556). โครงการจัดทำแผนชุมชนที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตด้วยการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้านโคกแฝก ตำบลขามทะเลสอ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา. *Naresuan University Journal*, 21(1), 93-106.

สุวรรณ เทียบสี, พงศธร โพธิ์พลศักดิ์, และ ณัฏฐชัย จันทชุม. (2565). การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชนชาวเกษตรอินทรีย์ จังหวัดยโสธร. วารสารสหวิทยาการวิจัยและวิชาการ, 2(5), 137-154.